DOPEŁNIACZ RZECZOWNIKÓW MĘSKICH – KIEDY -a, A KIEDY -u

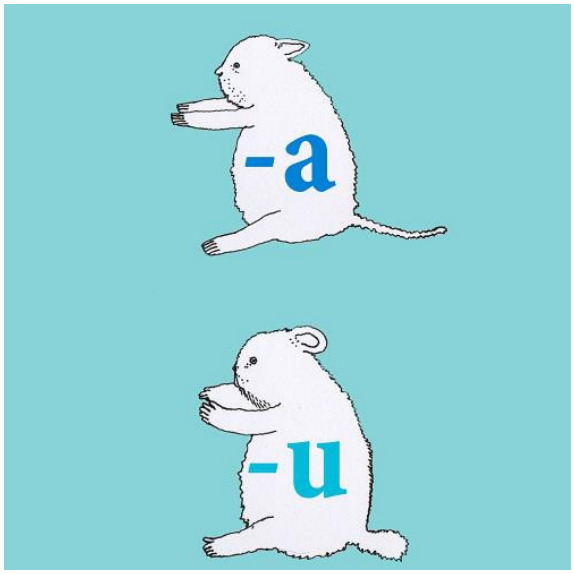

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

Nie ma ściśle określonych zasad wyboru końcówek -a i –u. Można jednak wyróżnić pewne grupy, w których zazwyczaj przyjmowana jest taka, a nie inna końcówka. DOPEŁNIACZ ZAKOŃCZONY NA -a MAJĄ NAZWY: - osób (nazwy własne, określenia zawodów, funkcji i stanowisk, a także nazwy istot bajkowych lub nadprzyrodzonych): człowiek – człowieka, szef – szefa, kierownik - kierownika, krasnoludek – krasnoludka; - zwierząt: hipopotama - hipopotama, koń – konia, ogier – ogiera, byk - byka (wyjątki: wół - wołu i bawół - bawołu), - grzybów, owoców i warzyw: prawdziwek – prawdziwka, rydz – rydza, banan – banana, ananas – ananasa (ale: agrest – agrestu), ziemniak – ziemniaka, pomidor – pomidora, bakłażan – bakłażana (ale: jarmuż – jarmużu); - niektórych potraw i produktów spożywczych (tych, które mają zwartą bryłę): chleb – chleba, placek – placka, makowiec – makowca, sernik – sernika, sztukamięs – sztukamięsa, kotlet – kotleta, sznycel – sznycla (ale: filet – fileta / filetu), kindziuk – kindziuka, kabanos – kabanosa (ale: boczek – boczku, salceson – salcesonu); - narzędzi i naczyń: komputer – komputera, lewar – lewara, młotek – młotka, ołówek – ołówka (ale: długopis – długopisu), nóż – noża, widelec – widelca, czajnik - czajnika, garnek – garnka; - miar, wag i liczb: hektar - hektara, milimetr – milimetra, kilogram – kilograma, litr – litra, tuzin - tuzina, tysiąc – tysiąca; - miesięcy (ale nie określenia czasu ani nazwy dni) np. kwiecień – kwietnia, czerwiec – czerwca; - tańców, gier i zabaw: walc - walca, brydż – brydża, poker - pokera, berek – berka, - wyrobów przemysłowych i ich marek, np. fiat – fiata, messerschmitt – messerschmitta, iPod – iPoda. DOPEŁNIACZ ZAKOŃCZONY NA -u MAJĄ zazwyczaj rzeczowniki: - pochodzenia obcego, w tym nowe zapożyczenia o oryginalnej lub nieustabilizowanej postaci graficznej: biznes – biznesu, koncern – koncernu, makijaż – makijażu, dressing – dressingu, design – designu,; - abstrakcyjne: wchód – wschodu, krajobraz – krajobrazu, hałas – hałasu, ścisk – ścisku; - zbiorowe: lud – ludu, tłum – tłumu, ryż – ryżu (dlatego też: agrest – agrestu; widocznie postrzegamy agrest jako zbiór owoców, a nie pojedynczą jagódkę); - substancjalne: cukier – cukru, materiał – materiału, świerk (drewno) – świerku, dlatego też D. na –u mają bardzo często nazwy potraw płynnych lub brejowatych: kapuśniak – kapuśniaku, krupnik – krupniku, bigos – bigosu, gulasz – gulaszu, budyń - budyniu.